

го — взаємин польського і українського народів, до розгляду якої буде залучено не тільки істориків, а й представників інших гуманітарних та суспільних наук обох країн.

С. Й. Бобильова (Дніпропетровськ)

Міжнародна наукова конференція «Німці в Україні»

26—29 вересня в Дніпропетровську проходила міжнародна наукова конференція «Німці в Україні». Вона була організована Інститутом українсько-німецьких досліджень Дніпропетровського держуніверситету та Інститутом німецьких та східноєвропейських досліджень (Геттінген, ФРН). В її роботі взяли участь працівники академічних інститутів, вищих навчальних закладів та архівних установ Німеччини (Геттінген, Дюссельдорф), Москви, Махачкалі, Києва, Харкова, Одеси, Запоріжжя, Луцька, Дніпропетровська.

Відкриваючи конференцію, директор Інституту українсько-німецьких досліджень д-р іст. наук А. Г. Б о л е б р у х відзначив необхідність поглибленої розробки багатьох важливих проблем економічної, політичної та духовно-культурної історії німців в Україні. Враховуючи виникнення в історіографії нових підходів та оцінок ролі і місця німецького населення в суспільному житті України, доповідач закликав науковців зосередитися на обговоренні конкретно-історичних проблем і аналізі нових документів з історії німецького етносу в нашій країні.

В ході роботи конференції було заслухано 8 доповідей та 40 повідомлень. Тон обговоренню задав виступ директора геттінгенського Інституту німецьких та східноєвропейських досліджень д-ра А. А й с ф е л ь д а «Німецькі колоністи Півдня України та перша світова війна». Оперуючи новітніми і архівними матеріалами, доповідач спинився на проблемах історичного розвитку політичних прав німців, організації ними політичних союзів, висвітлив спроби створення їх національної та культурної автономії.

В доповідях науковців з Дюссельдорфа д-ра Д. Б р а н д е с а «Німецькі колоністи і колоністи з Балканського півострова 1787—1914: компаративний аналіз розвитку» і д-ра Д. Н о й т а ц а «Німецькі колоністи та їх сусіди: 1861—1911 рр.» головна увага приділялася аналізу процесу переселення німців у межі України, особливостям побуту й економічного розвитку колоністів, характеру їх відносин з іншими народами. Акценти на етносоціальних та етнополітичних аспектах розглянутих проблем зробили ці доповіді надзвичайно цікавими та емоційними.

Гостродискусійною виявилася доповідь д-ра іст. наук, проф. А. З а в ' я л о в а «Цивілізаційні аспекти вивчення історії німецьких поселень в Україні». Доповідач запропонував розглядати процес вживлення німецьких колоністів у соціокультурну тканину дійсності XVIII—XIX ст. як явище цивілізаційне. Кандидати іст. наук С. Б о б и л ь о в а та Н. Б о ч а р о в а (Дніпропетровський держуніверситет) присвятили свою доповідь аналізу міжнародних законодавчих актів про переселенців.

В доповіді Н. О с т а ш е в о ї (Дніпропетровський держуніверситет) «Молочанські та Хортицькі менонітські колонії у 20-ті рр. XX ст.» на основі введення до наукового обігу нових архівних матеріалів висвітлено надзвичайно складні явища, які мали місце в житті згаданих менонітських колоній. Їх аналіз проводився в контексті економічних і політичних подій, що відбувалися в той час в Україні.

Інтерес слухачів викликав виступ канд. іст. наук Н. Ш е в ч у к а (Одеса) «Про проблему «мирного завоювання» німцями Півдня України (друга половина XIX ст. — 1914 р.)». Автор показав ставлення до цієї про-

блеми різних політичних кіл царської Росії, висвітлив її політичні та економічні аспекти.

В доповіді д-ра іст. наук В. І в а н е н к а та канд. іст. наук А. Г о л у б а (Дніпропетровський держуніверситет) «Голодомор початку 30-х рр. на Україні та доля німецьких колоністів» було розглянуто ще недостатньо досліджену в соціально-економічному та морально-правовому відношеннях проблему, від розв'язання якої залежить відтворення історичної правди. Використовуючи нові архівні документи, науковці реконструювали драматичні наслідки для німецького етносу подій 30-х рр.

На другий день робота конференції продовжувалася у двох секціях:
1) Проблеми соціально-економічної та політичної історії німців України;
2) Нові архівні матеріали з історії німців України.

На першій секції з повідомленнями виступили: доктори іст. наук Б. Т у п о л е в (Москва), Г. С а п о ж н и к о в а (Москва), В. Я р о в и й (Київ), кандидати іст. наук С. С у х о р у к о в (Москва), Л. Т у т і к (Дніпропетровськ), Е. П л е с ь к а (Одеса), М. І с м а і л о в (Махачкала), Я. С в і т л е н к о (Дніпропетровськ), В. М і р о н ч у к (Дніпропетровськ), А. В о р о п я н с ь к и й (Харків), В. К а б а н о в (Дніпропетровськ), а також аспіранти О. Д е р к а ч, Н. Л е в і т о в а, Н. М е р к у л о в а, В. К у л и к (всі — Дніпропетровськ).

Повідомлення охоплювали значне коло проблем: процеси еміграції німців та менонітів на Південь України, їх господарська діяльність, взаємовплив культур, релігійна історія, доля німців як національної меншини в післявоєнний період, причини занепаду їхньої традиційної культури в той період, питання «подвійної лояльності» в роки Великої Вітчизняної війни.

Протягом роботи другої секції з повідомленнями виступили: д-р іст. наук К. М а р к о в (Дніпропетровськ), кандидати іст. наук В. Ч е н ц о в та Н. Ч е н ц о в а (Дніпропетровськ), а також О. К о н о в а л о в (Одеса), М. Я ц и ш и н (Луцьк), А. Б е з н о с о в, Т. Ч е н ц о в а, Д. М е н ш и к о в, Ю. Ю з б а л і є в а, А. В а с и л е н к о (всі — Дніпропетровськ).

Вони розповіли про знахідки останніх років в обласних архівах України, архівах МВС та СБУ. В результаті цієї роботи до наукового обігу введено надзвичайно цікаві матеріали з усіх періодів історії німців на Україні, що дають можливість ґрунтовно висвітлити такі проблеми, як, наприклад, НЕП та німецькі колоністи, національна політика перших років радянської влади. На секції були представлені нові матеріали про голодомори 1920—1921 рр. та 30-х рр. у німецьких селах Півдня України, висвітлено діяльність закордонних благодійних організацій по рятуванню голодуючих колоністів, їхню допомогу у відбудові економіки німецьких поселень. Доповідачі проаналізували також значну кількість документів з історії репресій 30-х рр. і трагедії 1941 р.

Підсумки конференції на заключному пленарному засіданні підвели д-р іст. наук А. Б о л е б р у х, д-р А. А й с ф е л ь д, канд. гуманітарних наук Н. В а р д е н б у р г, д-р Д. Б р а н д е с, канд. іст. наук С. С у х о р у к о в, А. Д о л г и й. Було висловлено побажання зробити зустрічі фахівців з історії німців України періодичними, з більш спеціалізованою проблематикою. Так, вирішено провести наступного року конференцію, присвячену проблемі німецького фінансово-промислового капіталу та інтелектуального потенціалу німців в Україні.